

Mažoji serija
Irena Kanišauskaitė
Antikos teatras. Sofoklio „Antigonė“

Sofoklis – daugiausia laurų pelnęs dramaturgas, net 24 kartus (kai kurių šaltinių teigimu - 18) nugalėjęs tragikų konkursuose. Produktiviausias jo kūrybos laikotarpis sutapo su Atėnų aukso amžiumi - taikos, demokratijos klestėjimo, didelių kūrybinių užmojų dešimtmečiais. Išvaizdus, saiką ir harmoniją visur išlaikęs, ginąs tradicinę gyvenimo tvarką ir moralę, jis buvo atėniečių garbinamas, vadinamas dievų numylėtiniu.

Apie didžiojo poeto gyvenimą žinoma nedaug. Jis kilęs iš **Kolono (vietovė netoli Atėnų)**. Šeima buvo pasiturinti, tėvas turėjo ginklų dirbtuvę. Išgarsėjęs kaip dramaturgas, Sofoklis ėjo ir valstybines pareigas. 443 m. pr. Kr. jis buvo išrinktas Atėnų jūrų sąjungos išdo valdytoju, kiek vėliau - strategu (karo vadu). Antikos šaltinių duomenimis, į šį postą Sofoklį paskyrę atėniečiai, sužavėti jo tragedijos „Antigonė“ (pastatyta 442 m. pr. Kr.).

Per savo ilgą gyvenimą Sofoklis matė ne tik klestinčių Atėnų didybę, bet ir smukimą - įsisiautėjusį marą, kraštą alinančias kovas. Peloponeso karo metais, atsiradus gydymo dievo Asklepijo kultui, Sofoklis jo statulą priėmė į savo namus - tapo dievo žyniu. Sofoklis parašė daugiau kaip 120 dramų, iš kurių šiandien žinomos tik 7. Skirtingai nei Aischilas, Sofoklis nesistengė jungti dramų į vientisą trilogiją - kiekvieną tragediją rašė kaip savarankišką kūrinį, rūpinosi, kad ji būtų vieninga, išbaigta. Sumažinęs choro vaidmenį ir įvedęs trečią veikėją, jis išryškino pagrindinį dramos elementą -veiksmą. Sofoklio dramų centre – tragiškas individo likimas, todėl jo kūriniai vadinami ir charakterių tragedijomis. Pasak Sofoklio, jis kuria žmones tokius, kokie jie turi būti (Aischilas vaizdavo herojus, Euripidas - tokius, kokie yra kasdieniniame gyvenime).

Sofoklio

žmogus nėra prieštaringas, ir charakterio vientisumas, tvirtumas daro jį didingą. Kilnūs, idealizuoti personažai puikiai išreiškė kalokagatijos (sen. graikų auklėjimo idealas — dvasinis ir fizinis grožis) turinį. Nors likimas priklauso nuo aukštesnių jėgų valios, bet ir pats žmogus yra aktyvus, ryžtingai siekia tikslo. Jis iki galo lieka ištikimas sau, savo principams, pasirinktam keliui. Aischilą žavėjo pasaulio didingumas, o Sofoklį – darna, harmonija. Todėl jis gina tradicines vertybes kaip žmogaus ir bendruomenės harmoningo gyvenimo pagrindą, nors dramose jau galima išvelgti prieštaravimų, kurie ryškėjo Atėnų gyvenime V a. pr. Kr. pabaigoje.

Sofoklis „Antigonė“

Dramos apibūdinimas

Rengdamiesi skaityti ir analizuoti dramą, turėtume aptarti kai kurias sąvokas, susipažinti su senosios graikų tragedijos struktūra. Kalbant apie kūrinį, jums teks vartoti sąvokas kolizija, konfliktas, peripetija ir kt.

Kolizija – nevienodų siekių ir tikslų susidūrimas, dėl kurio

suyra buvusi pusiausvyra. Susidariusi situacija pastūmėja personažus veikti. Kai jie pasirenka vienokį ar kitokį elgesio būdą, kolizija perauga į **konfliktą** – priešiškų jėgų susidūrimą.

Aiškindamas dramos teoriją, Aristotelis veikale „Poetika“ šių sąvokų nevartojo. Draminio kūrinio pagrindu jis laikė **fabulą** (nuoseklią įvykių seką), kurios svarbiausios dalys – peripetija ir atpažinimas.

Peripetija* - n e t i k è t a s į v y k i ų pasikeitimas priešinga kryptimi, likimo posūkis iš laimės į nelaimę arba atvirkščiai.

Atpažinimas – pasikeitimas iš nežinios į žinojimą.

Naujųjų laikų dramą įprasta skirstyti veiksmis ir scenomis. Senosios graikų tragedijos struktūra sudėtingesnė. Jos specifiką lėmė tai, kad veiksmė dalyvavo ir choras, ir aktoriai. Įvadinė tragedijos dalis iki choro pasirodymo vadinta **prologu**.

Pirmoji giesmė, kurią choras gieda, išeidamas į orkestrą, - **parodas**.

Veikėjų dialogai bei jų pokalbiai su choru – **epeisodijai**. Choro partijos tarp dviejų epeisodijų - **stasimai**.

Veikėjo ir choro pakaitomis atliekama rauda – **komas**. **Eksodas** – baigiamoji tragedijos dalis; choras, pasikalbėjęs su veikėju, išeina.

* Šiandien peripetija vadinamas staigus, netikėtas siužeto pasikeitimas

Užduotis:

Peržvelkite „Antigonės“ struktūrą, atkreipkite dėmesį, kuris veikėjas dažniausiai pasirodo orkestroje, kiek jų dalyvauja epeisodijuose (žinome, kad vaidino trys aktoriai), koks choro vaidmuo.

„Antigonės“ struktūra:

Prologas:	Antigonė ir Ismenė
Parodas:	choras
Pirmas epeisodijas:	Kreontas, choro vadovas, sargybinis.
Pirmas stasimas:	choras.
Antras epeisodijas:	choro vadovas, sargybinis, Kreontas, Antigonė, Ismenė.
Antras stasimas:	choras.
Trečias epeisodijas:	Kreontas, Haimonas, choro vadovas.
Trečias stasimas:	choras.
Ketvirtas epeisodijas:	choro vadovas, Kreontas, Antigonė, choras.
Komas:	Antigonė, choras.
Ketvirtas stasimas:	choras.
Penktas epeisodijas:	Kreontas, Teiresijas, choro vadovas.
Penktas stasimas:	choras.
Eksodas:	šauklis, choro vadovas, Euridikė.
Komas:	Kreontas, choro vadovas, antras šauklis.

*Komas – veikėjų ir choro pakaitomis atliekama rauda.

Sofoklio tragedijos Oidipo mito motyvais

Iš 7 išlikusių Sofoklio tragedijų žinomiausios yra „Oidipas karalius“, „Oidipas Kolone“, „Antigonė“, sukurtos Oidipo mito motyvais. Kad suprastume „**Antigonės**“ siužetą, prisiminkime mito įvykius.

Labdako sūnus Lajas, Tėbų karalius, vedęs Menoikėjo dukterį Jokastę, su ja ilgai neturėjo vaikų, todėl kreipėsi į Delfų orakulą. Apolono atsakymas buvo rūstus: Lajasturėsiantis sūnų, nuo kurio rankos žūsiantis pats ir kuris vesiantis savo motiną. Kai netrukus gimė sūnus, tėvai nusprendė jį nužudyti. Vaiką tėvas padavė vienam piemeniui, kad išnešęs numestų Kitairono kalne. Piemeniui kūdikio pagailo, ir tas atidavė jį auginti bandos ganytojui iš Korinto. Korintietis berniuką nunešė savo bevaikiui valdovui Polibui, ir šis su žmona Merope jį užaugino. Taip Edipas buvo laikomas Korinto karaliaus sūnum. Vienos puotos metu įgėręs svečias jį išeidė, pavadindamas netikru sūnum. Jaunikaitis tat paėmė giliai į širdį ir kitą dieną paklausė tėvus, ar tai tiesa. Tėvai sūnų nuramino, tačiau neįtikino, ir tas be jų žinios leidosi tiesos ieškoti į Delfus. Čia Apolonas pakartojo Lajuiduotą ištarbę: Edipas užmušiantis tėvą ir vesiantis*

savo motiną. Dėl pranašystės šiurpumovaikinas nebegrįžo į Korintą, bet leidosi tolyn nuo jo. Vienoje kryžkelėje jis susitikovaziuotus keleivius, kurie nedavė jam kelio. Kilo vaidas, ir jo metu žuvo visi sutikieji. Taibuvo Lajas su palyda.

Edipas atėjo į Tėbus, kurie tuo metu kentė didį negandą: prie miesto vartų apsigyvenobaisenybė Sfinksas, pusiau moteris, pusiau liūtė, ir žudė kiekvieną pro ją einantį ir josmįslės neįmenantį. Edipas mįslę įminė ir miestą išgelbėjo. Dėkingi tēbiečiai Edipas atėjo į Tėbus, kurie tuo metu kentė didį negandą: prie paskelbė jį savo karaliu ir išleido už jonašlę karalienę. Penkiolika metų laimingai gyveno jaunasis karalius, susilaukė poros sūnų, Eteoklio ir Polineiko, ir dviejų dukterų, Antigonės ir Ismenės, kol vėl atėjo nelaimė: kilobaisus maras*.

„Oidipas karalius“

vaizduoja dramą Oidipo, kuriam nepavyko išvengti lemties - jis nužudė savo tėvą ir vedė motiną. Tragedijos veiksmas prasideda nuo tada, kai visa neišvengiama jau įvykę. Tėbuose kyla baisus maras, ir Oidipas turi surasti buvusio valdovo žudiką, kad išgelbėtų miestą. Kurdamas efektingas peripetijas, autorius leidžia Oidipui sužinoti kraupią tiesą: jis patsyra ieškomas žmogžudys. Žinojimas, kurio per visą dramą siekė Oidipas, atneša tik kančias. Oidipo žmona ir motina nusižudo, o jis pats išsiduria akis, taip bausdamas save už ankstesnę aklumą.

Kita drama - „Oidipas Kolone“ - vaizduoja tolesnę Oidipo, kurį lydi duktė Antigonė, likimą. Po ilgų klajonių tremtinį priima Atėnų valdovas. Tuo metu Oidipo sūnūs Eteoklis ir Polineikas susikivirčio dėl valdžios. Eteoklis išvijo iš Tėbų vyresnįjį brolių Polineiką, kuris, pasitraukęs į Argą ir surinkęs svetimšalių kariuomenę, rengiasi žygiui. Išpranašauta, jog laimės tas, kieno pusėje bus Oidipas. Bet šis prakeikia jį iš Tėbų išvijusius, o dabar atvykusius pagalbos Kreontą ir Polineiką. Dramos pabaigoje Oidipas miršta šventoje giraitėje ant Kolono kalvos. Kančiomis išpirkęs kaltes, po mirties jis tampa Atėnų globėju.

Nors „Antigonė“ sukurta anksčiau už šias dvi dramas, joje vaizduojami įvykiai po nelaimingojo Oidipo mirties. Šeimos tragedija dar nebaigta - tėvams tekusi skaudi lemtis persekioja Oidipo vaikus.

SOFOKLIS „ANTIGONĖ“

Tekstas ir užduotys

Iš senosios graikų kalbos vertė

Antanas Dambrauskas

VEIKĖJAI

KREONTAS – Tėbų karalius

EURIDIKĖ – jo žmona

HAIMONAS – jų sūnus

ANTIGONĖ – Kreonto giminaitė, Haimono sužadėtinė

ISMENĖ – jos sesuo

TEIRESIJAS – aklas žiniuonis

SARGYBINIS

Kreonto **PIRMAS** ir **ANTRAS ŠAUKLIAI**

Tėbiečių senių **CHORAS**

Kreonto asmens sargybiniai ir tamai, Euridikės tarnaitės

PROLOGAS

Aikštė priešais karaliaus rūmus Tėbų pilyje. Į rūmus trejos durys: vidurinės dvivėrės, šoninės vienpusės, visos uždarytos. Greit turi aušti Iš dešinės ateina Antigonė gedulo rūbais su nedidele urna rankose. Pasibeldžia į dešines duris ir tyliai pasikalba su išėjusia į jos beldimą tarnaitė. Tarnaitė pasišalina. Antigonė eina į vidurį scenos. Netrukus pro tas pačias duris pasirodo Ismenė.

Antigonė skuba jos pasitikti

ANTIGONĖ

Ismene, mylimoji mano seserie!
Ar tu žinai, kad mūs Edipo negandais,
Kol būsim gyvos, Dzeusas plakti nenustos?
Nei sielvartų jokių, nei skausmo nebėra,
Nei gėdos, nešlovės ar nedalios tokios,
Kurių dar mes abi nebūtume regėję.
Ir šiandien visas miestas kalba, kad šaukliams
Valdovas liepė vėl paskelbt įsakymą.
Girdėjai tu ką nors, ar nieko nežinai,
Kokių nelaimių broliams atnešė vaidai?

ISMENĖ

Žinios aš, Antigone, neturiu jokios,
Skaudžios nei malonesnės, dar nuo tos dienos,
Kai mes abi netekom brolių abiejų,
Nuo vienas kito rankos kritusių liūdnei.
Tik Argo kariauna šią naktį jau atgal
Patraukė, ir daugiau aš nieko nežinau.
Tačiau nuo to nebus geriau man nei blogiau.

ANTIGONĖ

Aš tai žinojau ir todėl tave iš rūmų
Išsikviečiau, nes vienai noriu pasakyt.

ISMENĖ

Kas atsitiko? Vėl turbūt liūdna žinia.

ANTIGONĖ

Kreontas mūsų brolius perskiria kapu:
Pagerbęs vieną, antrąjį paniekino.
Palaidojo į žemę Eteoklį jis
Gražiai, kaipreikalauja krašto paprotys,
Ir tas jau turi garbę mirusių šaly.
O kūną Polineiko, kritusio liūdnei,
Įsakymą viešai paskelbęs per šauklius,
Užgynė laidot ir bet kam raudoti jo.
Neapverktas teguli ir nelaidotas,
Tegu sau kelia vaišes prašmatnias pesliai.
Kreontas malonusis, sako, tai visiems
Paskelbęs, tau ir man, pabrėžiu aš - ir man.
Įsakymą šį savo, jei nežino kas,

Dar liepęs pakartot ir anaipol nelesiąs
Nepaisyt niekam jo: kas drįsiąs nepaklust.
Tas miesto aikštėje sukniubs po akmenim*.
Žinai štai viską, ir matysim greit, ar tu
Garbinga, ar menka gerų tėvų duktė.

**Užmušimas akmenimis buvo vienas bausmės vykdymo būdų.*

ISMENĖ

O vargšė! Ta bėda ne mano pajėgoms,
Nei aš atnarpliot, nei sunarpliot ką galiu.

ANTIGONĖ

Tu ryšies veikt ir kęsti su manim, sakyk?

ISMENĖ

O tu kam ryžties? Ką galvoji tu daryti?

ANTIGONĖ

Padėsi mirusį šiai rankai tu paimti.

ISMENĖ

Manai tu jį palaidot? Uždrausta visiems.

ANTIGONĖ Palaidosiu aš savo brolių, draug ir tavo,
Jei tu nenori. Niekad neapleisiu jo.

ISMENĖ

Beprote tu! Kai taip Kreonto uždrausta?

ANTIGONĖ

Ne jam uždraust, kas mano priedermė šventa!

ISMENĖ

Tu atsiminki, seserie, kaip mūsų tėvas
Pražuvo be garbės, paniekintas visų,
Kai pats, pamatęs savo nuodėmes baisias,
Sava ranka išvėrė sau akis abi.
Ir motina-žmona (draugėj abu vardai)
Taip negarbingai kilpoj pabaigė dienas.
Toliau du broliai viena ta pačia diena,
Savižudės tie vargšai, galvas neramias
Nuo vienas kito rankos gavo paguldyti.
O šiandien mes abi, dar gyvos likusios,
Niekingai žūsime, jei šalies įstatymų,
Karaliaus valios ir valdžios negerbsime.
Tu pamiršti, kad gimėm mudvi moterim
Ir stot į grumtynes su vyrais negi mums.
Kieno galia didesnė, tas ir valdo mus.
Mums lemta vien klausyt, nors kartais ir skaudu.
Aš požemių dievus maldauju nuolankiai,
Tegu jie man atleidžia, priverstai jėgos.
O tu, kas turi valdžią, aš turiu klausyti.

Daugiau, nei pagali, daryt ne priedermė.

ANTIGONĖ *(šaltai ir išdidžiai atsitraukdama)*

Nebeprašau ir, nors norėtum tu pati
Dabar padėt, man džiaugsmo jokio nebebus.
Daryki sau, kaip išmanai, o aš gi jį
Palaidosiu. Tuomet man gera bus ir mirti.
Gulėsiu aš prie jo, prie mielojo miela,
Už meilės priederme kalta, bet ne paika:
Čia žemėj reikalinga būsiu neilgai,
O ten gulėsiu amžius. Tu gali, jei nori,
Verst niekais pareigą, uždėtąjį dievų.

ISMENĖ

Jos niekais neverčiau ir neversiu, tačiau
Žmonių nepaisyt valios aš per daug silpna.

ANTIGONĖ

Gerai. Dangstykis tuo sveika, o aš einu
Supilsiu kapą savo broliui mylimam.

ISMENĖ

O, nelaiminga! Kaip baisu man dėl tavęs.

ANTIGONĖ Nebūgštauk dėl manęs. Pati savęs žiūrėk.

ISMENĖ

Nors niekam šio sumanymo nesisakyk,
Laikyki paslapy. Tylėkime abi.

ANTIGONĖ

O ne! Sakyk! Tylėdama užtrauksi sau
Pagiežos dar daugiau nei skelbdama visiems.

ISMENĖ

Karšta širdis tau ten, kur stingsta ji kitiems.

ANTIGONĖ

Aš pasišvėsiu tam, ką liepia pareiga.

ISMENĖ

Jei tu valiosi. Sieki nepasiekiamo.

ANTIGONĖ

Jei nevaliosiu - krisiu nepalūžusi.

ISMENĖ

Ko neįmanoma, neverta nė pradėti.

ANTIGONĖ

Jei taip kalbėsi, aš pradėsiu neapkęsti,
Ir mirusis teisėtai neapkęs tavęs.
Palik mane su mano beprotybe šia,
Iškėsiu baisumus šituos: jie mažesni,
Tikėk, nei mirti negarbinga mirtimi.
(*Nueina*)

ISMENĖ
Ir eik sau, jei panūdai taip, tačiau žinok:
Nors tu elgies paikai, saviems lieki sava.
Liūdna grįžta pro tas pačias šonines duris. Scena kurį laiką tuščia. Aušta

PARODAS

*Iš miesto pusės ateina penkiolikos senių, Tėbų didžiūnų,
choras.
Pirmieji tekančios saulės spinduliai apšviečia rūmus [Choras primena Eteoklio ir Polineiko žūtį,
ragina džiaugtis pergale.]*

Klausimai ir užduotys:

1. Dramos prologas atskleidžia koliziją, kuri lems veikėjų poelgius bei tolimesnius įvykius. Nusakykite ją.
2. Pradžios situacija verčia veikėjus rinktis tam tikrą elgesio kryptį. Ne veltui jos klausinėja viena kitos: „Tu ryšies veikt ir kęsti su manim, sakyk?“; „O tu kam ryžties? Ką galvoji tu daryti?“ Kaip ketina elgtis Antigonė ir Ismenė? Nurodykite jų motyvus.
3. Antigonė supranta, kad jos poelgis sukels konfliktą, suvokia jo pasekmes sau, realiai vertina savo ir priešininko jėgas, tačiau tikslo neatsisako. Kodėl?
4. Kokius seserų charakterius atskleidžia pirmasis dialogas? Ar pritartumėte nuomonei, kad Ismenė silpna, o Antigonė herojiška? Savo vertinimus pagrįskite tekstu.
5. Kokia paskutinių Ismenės žodžių prasmė? Kokį seserų santykių aspektą jie pabrėžia?
6. „Antigonėje“, kaip dažnai būna graikų dramoje, veiksmą peadeda herojus, sąmoningai ir savarankiškai siekiantis konkretaus tikslo, prisiimantis atsakomybę už savo sprendimus. Pradėjus veikti, kolizija peraug į konfliktą. Skaitydami pirmąją sceną, galime numanyti, kas susidurs žūtbūtinėje kovoje. Įvardykite šiuos veikėjus ir paaiškinkite būsimo konflikto priežastis.

PIRMAS EPEISODIJAS

KREONTAS

(Asmens sargybinių lydymas, ateina iš lauko pusės ir kreipiasi į chorą)

Išgelbėti mes, žmonės. Miestą it bangom
Užliejo ir išnirti leido vėl dievai.
Kiekvieną atskirai kviečiau aš jus ateiti,
Pasiųsdamas šauklus, nes atmenu gerai,
Kad Lajo sostui rodėte jūs pagarbą,
Vėliau Edipui, kolei miestą valdė jis,
O kai pražuvo pats, tuomet ir jų vaikams
Visa širdim jūs buvot vis ištikimi.
Dabar, kai leido dviguba lemtis abiem
Tą pačią dieną žūt nuo vienas kito ieties

Ir susitept rankas, praliejus brolio kraują,
Tad sostą su valdžia turiu paimti aš,
Kaip artimiausias žuvusiųjų giminė.
Suvokti dvasią, norus ir mintis žmogaus
Juk neįmanoma tol, kol įstatymais
Ir turima valdžia savęs jis neparodė.
Kas, viso krašto valdžią drįšęs pasiimti,
Sumanymų gerų neįgyvendina
Ir, baimės pilnas, nė liežuvio neapvers,
Tą valdovu blogu laikiau aš ir laikau.
O kas tėvynės garbę vertina mažiau
Už draugystes, tas niekas mano akyse.
O aš (paliudys Dzeusas visa regintis)
Nenutylėsiu, jei matysiu, kad žmonėms
Nelaimė artinas, dangstydamos gėriu,
Nei to, kas mūsų žemei priešas, niekad
Aš nelaikysiu bičiuliu, žinodamas,
Kad ji - mūsų eldija ir, plaukdami su ja,
Kol ji klestės, draugų turėsime visuomet.
Tokiais įstatymais tvarkysiu šalį aš.
Ir šiandien įsakiau paskelbti jau žmonėms
Dėl brolių tų, Edipo tų dviejų sūnų:
Kad Eteoklį, kurs tėvynę gindamas
Paguldė galvą žūtubūtinėje kovoj,
Palaidotų kapan su apeigom visom,
Kurios atliekamos, palydint didžiūnus.
O dėl jo brolio tikrojo, dėl Polineiko,
Kurs ištremtas sugrįžo ir kėsinosi
Gimtinį miestą ir gimtos šalies dievus
Paleisti pelenais, kėsinos atsigerti. Jis brolių kraujo, o kitus paverst vergais –
Dėl jo paskelbė kraštui nuosprendį šaukliai:
Nelaidoti kapan ir jo neapraudot.
Nelaidotas teguli nešlovės ženklan,
Tegul puotauja šunys ir pikti pesliai.
Toks mano požiūris, ir niekšai niekad
Nebus pagarboje labiau negu dori.
Kas miestui pasišventęs - mano pagarbos
Ir gyvas, ir numiręs lygiai susilauks.

CHORO VADOVAS

Turi, Kreontai, valią šiandien vienas spręst,
Kas mūsų krašto priešas, kas bičiulis jo.
Įstatymą visokį taikyti gali. Ir mirusiems, ir mums, kur esame gyvi.

KREONTAS

Žiūrėkit, kad įsakymą įvykdytų.

CHORO VADOVAS

Kam nors jaunesniam tu šią pareigą pavesk.

KREONTAS

Sargybą prie lavono aš jau pastačiau.
CHORO VADOVAS
Tai ką daugiau dar teiksies mums tu įsakyti?

KREONTAS
Nenuolaidžiauti tiems, kas vykdyt nenorės.

CHORO VADOVAS
Nėra bepročio tokio, kurs norėtų mirt.

KREONTAS
Nors atpildas ir toks, tačiau viltis laimėti
Sugundo žmones ir įtraukia pražūtin.

Prisiartinasargybinis
[Sargybinis praneša, jog kažkas mirusiojo kūną apibėres sausa smiltim.]

CHORO VADOVAS
Seniai, valdove, lenda man galvon mintis:
Gal dievas pasiuntė šio darbo padaryti.

KREONTAS Nutilki, kol rūstybė nepašoko man,
Kad nepaliktum kvailas senio metuose.
Kalbi, ko kęst negalima, ir tvirtini,
Jog dievas ėmęs rūpintis numirėliu.
Ar kaip geradarys, iš pagarbos didžios,
Palaidotas bus tas, kurs deginti šventovių,
Kolonom apsuptų, atėjo, grobt aukų,
Nusiaubti žemės šios, sugriaut įstatymų?
Ar gal dievus laikai piktadarių globėjais?
Negali būt! Nors Tėbų žmonės jau seniai
Vos gali bepakęst ir murma prieš mane,
Slaptai kraipydami galvom: nenori mat
Sprandų į jungą duot ir man dorai paklusti.
Tad šitokių ką nors, aš puikiai suprantu,
Papirko pinigais, kad jį palaidotų.
Žmonėms blogybių niekas nepridarė tiek
Kiek pinigais: už jį ir miestai išgriauti,
Ir daug žmonių išguita iš gimtų namų.
Ištvirkdo dorą sielą ir pamoko jis
Pasaulyje pasukt begėdiškais keliais,
Parodo nedorybių pavyzdį žmonėms,
Kaip sąžinę apgaut bet kokiam darbe.
Bet kas už pinigą padarė darbą šį,
Tam laikas bus pelnytai susilaukt bausmės.
Todėl kaip Dzeusui šventą pagarbą jaučiu,
Suprask mane gerai, prisiekdamas sakau:
Jei to, kurs nusikalto laidodamas jį,
Nepastatysi! radę jūs man prieš akis,
Per maža bus į Hadą tiesiai jus pasiųsti:
Gyvi karodami atskleisk kaltę šią

Ir sužinosit jūs, kur pelno sau ieškoti,
Kai gausit, kas priklauso. Aš pamokysiu,
Kad ne kiekvienas pelnas gali būt smagus
Ir kad kreivu keliu pelnyti pinigai
Dažniau pražudo žmogų, nei pagelbsti jam.

SARGYBINIS

Ar leisi pasakyt, ar pasisuki ir eiti?

KREONTAS

Dar nematai, kokie jžūlūs tavo žodžiai?

SARGYBINIS

Ausis labiau ar širdį tau užgauna jie?

KREONTAS

Dar klausinės, kur slypi mano apmaudas?

SARGYBINIS

Kaltasis širdį sužeidė, o aš ausis.

KREONTAS

Matau, kad apsigimęs tu esi plepys.

SARGYBINIS

Tačiau nesu aš tas, kurs jį palaidojo.

KREONTAS

Kurs savo sielą pardavė už pinigą.

SARGYBINIS

Aiman!

Baisu, kad taip manai ir kad manai netiesą.

KREONTAS

Tuos manymus paliki sau. O man, žinok,
Jei kaltininko neatvesit - pamatysit,
Kad negarbingas pelnas neša vien vargus.
(*Nueina*)

SARGYBINIS

Geriau, kad atsirastų. Bet ar pasiseks,
Ar nepavyks jo rast, likimas tai nulems.
O tu nė kojos mano čia neberegėsi.
Nebeturėjęs šiandien nė jokios vilties,
Aš gyvas ir turiu dėkoti vien dievams.
(*Nueina*)

PIRMAS STASIMAS

CHORAS

I strofa

Daug nuostabių daiktų pasauly,
Bet nuostabiausias jų - žmogus.
Jūron pilkojon leidžias jis,
Kaukiančių vėtrų nepaisydamas,
Kai bangos šniokščia ir šoka
Lig padangių aukštų
.Ir deivių jis vyriausią, Žeme,
Nuovargio niekad nejaučiančią, vargina,
Metai iš metų gražydamas žambri,
Arklio sau pasijungęs veislę.

I antistrofa

Ir lengvaspamių paukščių pulką
Prisivilioja sau klastom
Ir žvėrių veisles visokias,
Ir gyvūnus gelmių juodų
Tinklais, kietai numegztaisiais,
Gaudo gudrus žmogus.
Sutramdo jis laukinį žvėrį,
Papūstakartį, kalnais kopinėjantį,
Sprandą po jungu palenkia jis arkliui
Ir kalnų nejaukintam jaučiui.

II strofa

Balsu ir kaip vėjas lakiom
Mintim jis išmoko skrajot
Ir būti bendrijos nariu, jis moka
Gintis nuo šalto speigo Ir čaižių lietaus strėlių.
Laimės vaikas, Nelaiimei jis kelią iš anksto
Pastoja. Tik vieno Hado
Išvengti jis bejėgis,
Nors vaistų prieš sunkias ligas
Prigalvojo.

II antistrofa

Gudrumas nepaprastas jį
Pamoko visokių menų
Ir lenkia į pikta arba į gera.
Krašto papročius gerbi,
Priesaikos dievams laikais -
Kraštui laimė.
Nelaimę gi neša kiekvienas,
Pasukęs iš dorų kelio.
Vietos jam prie židinio
Tegu nebus ir tam, kas jį
Drįs užtarti.

Klausimai ir užduotys:

1. *Pirmasis Kreonto pasirodymas scenoje įdomus ir reikšmingas – naujasis valdovas apibūdina situaciją, atvirai išsako savo principus ir idealus. Kokiomis nuostatomis vadovaudamasis rengiasi valdyti Kreontas? Kaip valdovas paaiškina pirmąjį savo įsakymą, draudžiantį laidoti Poleineiką?*
2. *Sargybinio atnešta žinia supykdo Kreontą. Jis bando suvokti, kodėl buvo paneigtas jo įsakymas, rasti to paaiškinimą. Kokį valdovą regime, klausydami jo žodžių? Ar galime juose išvelgti tironiško elgesio apraiškų?*
3. *Ap tarkite savo – skaitytojo ar žiūrovo – reakciją į Kreonto samprotavimus. Patikime jais? Vertiname ironiškai/skeptiškai? Kodėl?*
4. *Tragedijos chorą sudaro Tėbų didžiūnai, vadinasi, jie skelbia piliečių, visuomenės nuomonę. Kaip choro vadovas vertina Kreonto valią? Jo nuomonė tvirta ar keičiasi?*
5. *Sofoklio choras neretai atlieka filosofuojančio ar moralizuojančio komentatoriaus vaidmenį. Kokia pirmo stasimo tema? Kokias tiesas skelbia choras antrąja antistrofa? (Beje, antrame epeisodijoje jos taps diskusijų objektu).*

ANTRAS EPEISODIJAS

Veikėjai tie patys. Nuo lauko pusės sargybinis atveda Antigonę

CHORO VADOVAS

Gal stebuklas čia koks, aš nebeišmanau,
Bet, regėdamas tai, kaip galiu nesakyt,
Kad mergaitė šita Antigonė tikrai?
O! Edipo, žmogaus nelaimingo, duktė
Nelaiminga! Iš kur tau drąsa negudri
Taip daryti? Sargai bus suėmę tave
Ir atvaro dabar
Nepaklususių valiai valdovo.

SARGYBINIS

Tas darbas padarytas šios nedorėlės.
Mes ją pagavom laidojant. O kur Kreontas?

CHORO VADOVAS

Iš rūmų jis išeina štai pačiu laiku.

Ateina Kreontas

[Sargybinis praneša, kodėl atvedęs Antigonę.]

SARGYBINIS

Radau ją laidojant numirėlį, kurį
Buvai uždraudęs. Aš suprantamai kalbu

KREONTAS

Kaip pastebėjai ir kaip vietoj sučiupai?

SARGYBINIS

Įvyko viskas taip. Aš parėjau atgal,
Prislėgtas tavo žodžių ir grasinimų,
Nupurtėm dulkes, dengiančias numirėlių,
Ir kūnas tręstantis paliko nuogas vėl.
Tuomet susėdom ant kalvos visi mes taip,
Kad vėjas pūsdamas jo kvapo neatneštų,
Ir vienas kitą budinom ir barėme
Piktai, jei koks nenauda rengėsi užsnūst.
Taip slinko laikas, kol į vidurį dangaus
Žėrėdamas pakilo saulės skritulys
Ir ėmė kepint. Viesulas tuomet ūmai
Užėjo ir sumaišė dangų su žeme
Po visą lygumą, lapus nuo medžių plėšė
Ir nešė kaukdamas, ir buvo jų pilna
Padangė. Užsimerkė baisą kentėme
Kaip dievo bausmę. Kai aprimo vėtra kiek,
Mergaitė, matom, rauda taip graudžiu balsu,
It paukštė nuskriausta, kai randa grįžusi
Išplėštą savo lizdą ir vaikų vien pūkelius. T
aip verkė ir mergaitė, nuogą radusi
Numirėlių, ir siuntė prakeiksmą visiems,
Kas buvo jį taip baisiai vėl apnuoginę.
Užpylė rieškučias ji dulkių vėl sausų
Ir, triskart liedama iš sklidino ąsočio,
Dailaus, varinio, pagerbė numirusį.
Pamatę viską, šokome ir ją tuojau
Pastvėrėme, nė gintis nemėginančią.
Kai kaltinom už tai, ką šiandien darė ji
Ir ką anksčiau, stovėjo nesigindama.
Man malonu, tiesa, tačiau ir gaila jos.
Pačiam sveikam išeiti iš baisios bėdos
Labai smagu, bet savo artimuosius stumti
Į ją - skaudu. Tačiau gi viską reikia imt
Širdin mažiau už savąjį išganymą.

KREONTAS (*Antigonei*)

Tai tu! Tai tu, nūn galvą taip nuleidusi,
Sakyk: prisipažįsti darius tai ar ne?

ANTIGONĖ

Prisipažįstu. Padariau ir nesakau, jog ne.

KREONTAS (*sargybiniui*)

Tu laisvas nuo sunkios kaltybės ir gali
Keliaut, kur širdį traukia, - į visas šalis.

(*Antigonei*)

O tu man pasakyk be smulkmenų, trumpai:
Įsakymą žinėjai, jog to nevalia daryti?

ANTIGONĖ

Žinojau. Kaipgi nežinosiu. Skelbė ji.

KREONTAS

Tai kaip drįsai įstatymui tu nusižengti?

ANTIGONĖ

Ne Dzeusas tą įstatymą paskelbė man.
Ne Teisingumas, kurs su požemių dievais
Gyvena, duodamas įstatymus žmonėms.
Įsakymo gi tavo nelaikau aš taip
Galingu, jog, mirtingas, menkas būdamas,
Pranoktų nerašytą amžiną dievų
Įstatymą, kuris ne šiandien ir ne vakar
Mums duotas ir kurio pradžios nežino niekas.
Todėl tavęs nepaisiau, nebijodama
Žmogaus rūstybės, kad nereiktų prieš dievus
Man atsakyt, nes mirti juk reikės, ar ne,
Nors nuosprendžio tu nepaskelbtum. Betgi jei
Prieš laiką gausiu mirt - laikysiu laime sau.
Vienuos varguos kaip aš gyvenantis žmogus
Ar gali nelaikyti laime sau mirties?
Likimo tokio susilaukti man, tikėk,
Nėra skaudu. Bet jeigu savo motinos
Sūnaus negyvo būčiau nepalaidojus-
Skaudžiau už mirtį būtų. O dabar nė kiek.
Jei tau atrodau aš kvailai padariusi-
Žinok: mane vien kvailas kaltins kvailumu.

CHORO VADOVAS

Kaip tėvas buvo atkaklus, taip ir duktė
Jo atkakli: nemoka blogiui nusilenkti.

KREONTAS

Tačiau žinoki: būdas, atkaklus per daug,
Greičiau palūžta. Juo kietesnis plienas bus,
Karštam žaizdre laikytas ir užgrūdintas,
Juo jį lengviau nulauši ir sutrupinsi.
Mažučiais žąslais gali suvaldyt žmogus
Karščiausią žirgą, ir todėl nepridera
Per daug sau leisti tam, kas kito valdžioje.
O ji nepaisyt nieko ryžosi tuomet,
Kai laužė žinomą visiems įstatymą.
Dabar, po pikto darbo, vėl ji įžūli,
Didžiuojasi žygiu ir juokias į akis.
Ne vyras būsiu aš ir didvyrė bus ji,
Jei panieka ši valdžiai liks nenubausta.
Nors būtų artimesnė man už seserį
Ir už visus, kas Dzeusą gerbia mūs namuos –
Nei ji, nei jos sesuo išvengti negalės
Rūsčios dalios. Ir ta vienodai bus kalta,
Kad brolio kapo supylimui pritarė.

Ir ją pašaukit, rūmuos neseniai mačiau
Iš proto einančią dėl sielvarto sunkaus.
Dvasia mat linkus greit kaltybę išsiduoti,
Kai būsi pikta ką sumanęs paslapčiom.
Nepakenčiu, kai, nusikalsiant užkluptas,
Dar žodžiais savo kalte gražina žmogus.

ANTIGONĖ

Tu nori man dar ko daugiau, ne vien mirties?

KREONTAS

Nenoriu. Gavęs ją, aš viską būsiu gavęs.

ANTIGONĖ

Tai ko dar lauki? Tavo žodžiai nežada
Man gera nieko ir daugiau nebežadės.
O tau gi nepatinka mano poelgiai.
Bet argi būčiau nusipelnius kada nors
Didesnę šlovę kaip dabar, palaidojus
Į kapą brolių? Ir pagirtų jie visi
Už tai mane, tik baimė kausto liežuvius.
Vieniems valdovams laimė šypso visados:
Ką nori, gali ir daryti, ir kalbėt.

KREONTAS

Viena tu iš kadmiečių* visa tai regi.

*Kadmas – Tėbų įkūrėjas, edipo protėvis.

ANTIGONĖ

Ir jie regėtų, tik burna jiems užčiaupta.

KREONTAS

Ne gėda tau galvot kitaip negu visi?

ANTIGONĖ

Jokios nėra gėdos kraujo gimines mylėti.

KREONTAS

O kritusis nuo jo ne kraujo brolis tau?

ANTIGONĖ

Tikriausiai brolis: močios tos pačios ir tėvo.

KREONTAS

Kodėl gi jam nerodai pagarbos jokios?

ANTIGONĖ

Šių tavo žodžių nepatvirtins mirusis.

KREONTAS

Tu jį gerbi vienodai su nedoreliu.

ANTIGONĖ

Ne vergas žuvo koks, o tikras brolis man.

KREONTAS

Šią žemę plėšdamas, o tas ją gindamas.

ANTIGONĖ

Bet Hado nuostatai vienodi jiems abiem.

KREONTAS

Tu dorėjo nelygink su nedorėliu.

ANTIGONĖ

O kas gi žino, kaip tenai pažiūrima?

KREONTAS

Ir po mirties man priešas bičiuliu netaps.

ANTIGONĖ

Gimiau ne kad nekęsti, o mylėt padėčiau.

KREONTAS

Nuėjusi į ten, jei nori, juos mylėk.

O aš kol gyvas, moteriškė netvarkys.

Ateina Ismenė

CHORAS

Ir Ismenė antai atidarė duris,

Gailias ašaras dėl seseries liedama.

Akyse jai migla, o raudonį skruostų

Jau nuplovė seniai

Pro blakstienas prapliupusios srovės.

KREONTAS

Išliaužusi tu kaip gyvatė į namus,

lapsteis ir gėrei kraują, o aš nemačiau,

Kad auga man dvi bėdos ir dvi priešės sostui.

Sakyk dabar: ir tu padėjai seseriai

Supilti kapą, ar sakysi – nežinau?

ISMENĖ

Padėjau pilti aš, jei sako taip sesuo,

Ir atpildą už kaltę kešiu draug su ja.

ANTIGONĖ O ne! To žingsnio žengt Teisybė tau neleis.

Tu nenorėjai, tad nepriėmiau tavęs.

ISMENĖ

Tačiau tu nelaiminga, tad ne gėda man

Nelaimių jūron plaukti su tavim drauge.

ANTIGONĖ

Kieno tai darbas, žino požemių dievai
Bet nemiela man draugė, žodžiais mylinti.

ISMENĖ

Tik tu, o sese, nepaniekinki manęs,
Leisk mirti su tavim ir mirusį pagerbti.

ANTIGONĖ

Nemirsi su manim. Kur rankos nepridėjai,
To nesisavink. Bus gana, kad mirsiu aš.

ISMENĖ

Ar mielos dienos bus, kai liksiu be tavęs?

ANTIGONĖ

Kreontą klausk. Jis vienas tavorūpestis.

ISMENĖ

Kam užgaulioji tu mane be reikalo?

ANTIGONĖ

Juoku tuo aš juokiuos iš širdgėlos didžios.

ISMENĖ

Kuo aš galėčiau tau dabar pagelbėti?

ANTIGONĖ

Save tu gelbėk. Nepavydžiu, kad gyva lieki.

ISMENĖ

O vargše! Aš nebūsiu tau dalios sesuo?

ANTIGONĖ

Tu apsisprendei juk gyvent, o aš gi mirti.

ISMENĖ

Kalbėjau aiškiais žodžiais, ne užuominom.

ANTIGONĖ

Protinga tu. Kitiems ir aš gi nekvaila.

ISMENĖ

Tačiau kaltė vienoda mūsų abiejų.

ANTIGONĖ

Gyvensi, būk rami. O mano siela jau
Seniai numirus, kad padėtų mirusiems.

KREONTAS

Abi pamišę jos, tik jų viena dabar

Neteko proto, o kita, kai užgimė.

ISMENĖ

Tikra tiesa, valdove, protas, kiek turi,
Bėdon patekus žmogui, išgaruoja greit.

KREONTAS

Kaip tau, kai blogo darbo stvėreis su blogaisiais.

ISMENĖ

Kaip vargšė aš gyvensiu vieniša be jos?

KREONTAS

Nebesakyk „be jos“: daugiau jos nebėra.

ISMENĖ Ir tu žudysi sužadėtinę sūnaus?

KREONTAS

Yra taip pat vaisingų dirvų ir kitų.

ISMENĖ

O kaip į porą tiko jiedu viens kitam!

KREONTAS

Blogų žmonių sūnums aš savo nelinkiu.

ANTIGONĖ

Haimone mielas! Kaip paniekino tave!

KREONTAS

Ir tu, ir tos vedybos įkyrėjot man.

ISMENĖ

Ir drįsi tu atimti savo sūnui ją?

KREONTAS

Taip, jų šitas vedybas Hadas išardys.

CHORO VADOVAS

Tu pasiryžęs ją žudyti, kaip matau.

KREONTAS

Tikrai matai. Nėra ko laukti. Ei, tamai,
Nuveskit jas į vidų, ir reikės žiūrėti,
Kad moterys šios neištrūktų iš akių.
Tikri drašuliai bėga, kai tik Hadas jiems
Pažvelgia į akis, prisėlinęs artyn.

Antigonę ir Ismenę
išveda sargybiniai

ANTRAS STASIMAS

CHORAS

I s t r o f a

Laimingi, kurių gyvata nežino skausmų.
O kam dievo ranka namus sudrebino, tą
Aplaidžia lydės su kiekviena karta baisesnė.
Taip lygiai Trakijos vėjai
Jūroje blaško bangas,
Iš tamsių vandenyno gelmių padangėn išvertę,
Su juodu smėliu sumaišytas.
Aukštos gi uolos krantų
Nuo dūžių gaudžia ir sunkiai vaitoja.

I a n t i s t r o f a

Ir ant Labdakidų namų iš seno, regiu,
Baisūs negandai vienas po kito griūva ir griūva,
Iš kartos karton nesiliaudamas dievas juos baudžia,
Atgauti kvapo neduoda.
Štai ir dabar, vos šviesa
Daigus paskutinius Edipo namų pabučiavo,
Kraujuotu dalgiu juos pakirto
Požemių dievas rūstus,
Beprasmiš žodis ir proto aptemimas.

I I s t r o f a

Visagalybės tavo, Dzeuse,
Žmogaus puikybė nepranoks.
Lenkias jai ir įveikiantis viską miegas,
Ir neilstančios dievų Dienos.
Amžinai jaunas tu valdovas
Aukštojo Olimpo,
Tvieskiančio skaisčią šviesą.
Ir praeičiai, ir ateičiai
Galioja įstatymas vienas visiems ir visad:
Žmogaus gyvata negando neišsilenks.

I I a n t i s t r o f a

Vilties galybe apgaulioji!
Vieniems palaimos tu versmė,
Kitiems - lengvasparnių svajonių dužimas.
Žmogų nejučiom supi,
Kol karšta liepsna papades nusvilins.
Išmintis dėl to mums
Pamoką duoda gerą:
Kas blogį pradeda laikyt
Gėriu, nusižengti to širdį dievas pats patrauks.
Tuomet gi jau greit negandas jį pasitiks.

CHORO VADOVAS

Ir Haimonas antai, mielas tavo sūnus,
Pats jaunasis, turbūt atsiskubina čion,

Nusiminęs bėgal
Dėl vestuvių ir dėl Antigonės dalios,
Dėl greitai nutrūkusios meilės.

Klausimai ir užduotys:

1. *Raiškiai perskaitykite sargybinio pasakojimą, kaip buvo suimta Antigonė. Kokias emocijas atskleidžia kalbančiojo žodžiai – džiaugsmą, užuojautą, abejingumą?*
2. *Antrajame epeisodijoje pirmą kartą akis į akį susiduria du priešininkai – Antigonė ir Kreontas. Kiekvienas gin savo nuomonę. Kokiais argumentais jie pateisina savo poelgius bei sprendimus?*
3. *Antigonė drąsiai atremia visus Kreonto priekaištus, bet ir tada valdovas turi dar vieną argumentą. Kokį? (Ši mintis ne kartą išsprūsta Kreontui.)*
4. *Scenoje susiduria ne tik du žmonės, ginantys savo pozicijas, - susikerta skirtingi požiūriai, ir pirmiausia po žiūriai apskritai į žmogų. Kuriomis replikomis Kreontas ir Antigonė aforistiškai išsako savo moralines nuostatas? Pakomentuokite jas.*
5. *Ar galima teigti, kad vienas veikėjas teisingas, o kitas ne? O gal abiejų žodžiuose yra tiesos?*
6. *Pagrindinis veikėjas tvirtai žino, kokias vertybes gina, elgiasi ryžtingai, atkakliai. Ar galime laikyti jų konfliktą tragišku, t.y. neišsprendžiamu kompromisais?*
7. *Scenoje vėl pasirodžiusi Ismenė elgiasi kitaip nei prologe. Kodėl ji nori būti be kaltės kalta? Kokios jos elgesio paskatos?*
8. *Veikėjų dialoguose vis ryškiau skamba kvailo/išmintingo motyvas. Antigonė Kreontui: „Jie tau atrodau aš kvailai padariusi - /Žinok: mane vien kvailas kaltins kvailumu.“ Antigonė Ismenei: „Protinga tu. Kitiems aš nekvaila.“ Kreontas: „Abi pamišę jos, tik jų viena dabar / Neteko proto, o kita, kai užgimė.“ Ką neprotingu/protingu vadina Antigonė ir ką Kreontas?*
9. *Kodėl antrame stasime primenamos Oidipo šeimos negandos?*
10. *Pirmo ir antro stasimo pabaigoje choras gana abstrakčiai kalba apie dorą ir nedorą elgesį, gerį ir blogį. Kaip galėtumėte šiuos bendrus teiginius susieti su konkrečiais veikėjų poelgiais?.*

TREČIAS EPEISODIJAS

Prie Kreonto prisiartina Haimonas

KREONTAS

Tuoj sužinosime geriau už žiniuonis.
Sūnau, turbūt girdėjai mūsų ištarę
Dėl sužadėtinės ir atskubi vainoti?
Ar gal aš mielas tau, bet ką darydamas?

HAIMONAS

Aš - tavo, tėve. Tu pamokymais gerais
Man rodai kelią, ir visad aš eisiu juo.
Jokių vestuvių nestatysiu aš aukščiau
Užu tave, kurs gėrio kelrodis esi.

KREONTAS

Teisingai sprendi savo širdyje, sūnau:
Aukščiau už viską tėvo turi būt valia.
Dėl to karštai geidauja žmonės visados
Savoje šeimoje turėti paklusnius vaikus,

Kurie gebėtų priešui atmokėt piktu
Ir gerbtų bičiulius, kaip tėvas gerbia juos.
O ką sakysi dėl žmogaus, kurio vaikai
Nenaudos auga? Ar ne tai, kad auga jam
Vieni vargai, o priešams proga pasijuokti?
O tu, sūnau, dėl malonumo nepamesk
Galvos, dėl moters nesuklupki ir žinok,
Jog vietoj meilės dvelkia amžinu šalčiu,
Kai namuose bloga žmona. Ar gali būti
Labiau už blogą drauge peršinti opa?
Tu kaip nuo priešo nusigręžk nuo tos mergaitės,
Tegu Hade ji už ko kito ištekės.
Juk ją sugavo, ir įrodymai tikri:
Iš viso krašto nepakluso ji viena.
Todėl neliksiu prieš visus aš melagiu,
Turės ji mirt. Lai Dzeuso, savo protėvio,
Pagalbos šaukias. Jei savus auginsiu aš
Nepaklusnius, juoba tokie augs svetimi.
Kas savo namuose yra be priekaišto,
Ir miesto reikaluos tas sąžiningas bus.
Ir drąsiai pasakyt galiu, kad toks žmogus
Mokės gražiai valdyt ir pats valdžios klausys.
Toks audroje visad kaip ažuolas stovės,
Bičiulis geras tau ir patikimas bus.
O kas įstatymus ims mindžiot išdidžiai
Ir valdžią turintiems pradės nurodinėti,
Negaus toks pagyrimo niekad iš manęs.
Ką miestas pastatys, to reikia ir klausyti
Lig smulkmenų, ar bus teisingas jis, ar ne.
Nėra didesnio blogio už anarchiją.
Miestus sužlugdo ji, į prapultį namus
Įtraukia ir pasukusias atgal eiles
Kovos metu pražudo. O kas laikosi
Tvirtai - pulkais gyvybes gelbsti tiems drausmė.
Mes turim ginti tvarką ir įstatymus
Ir niekad nesilenkti moters užgaidoms.
Geriau nuo vyro rankos žūti, jei reikės,
Nei moteriškės vergo vardą užsitraukti.

CHORO VADOVAS

Jei dėl senatvės savo mes neklystame,
Atrodo, tavo lūpom kalba išmintis.

HAIMONAS

Dievai žmonėms suteikia, tėve, išmintį,
Tarp žemės gėrių tai didžiausia dovana.
Kad neteisybė visa tai, ką tu kalbi,
Nei aš galėčiau, nei mokėčiau pasakyti.
Bet ir kitaip galvojant gali būt tiesos.
Man buvo proga už tave anksčiau regėti,
Kaip nusiteikęs kas, ką giria ir ką peikia.

Eiliniam žmogui tavo žvilgsnio juk baisu,
Jis nesakys, kas tau girdėti nesmagu.
O aš gi iš šalies galiu pasiklausyti,
Kaip tos mergaitės visas miestas gailisi,
Kad ji, tauriausia žemės moterų visų,
Už šaunų žygį turi negarbingai mirti.
Mat ji neleido broliui, kritusiam kovoj,
Nelaidotam palikt, kad šunys alkani
Draskytų kūną jo arba plėšrūnai paukščiai.
Ar ji nenusipelnė žėrinčios šlovės?
Tai tokios kalbos sklinda tarp žmonių slapta.
O man už tavo laimę ir gerovę, tėve,
Nėra brangesnių turtų niekur ir nebus.
Ar gali būt pasauly sūnui kas gražiau
Už tėvo šlovę, kaip ir tėvui už sūnaus?
Tačiau tu nelaikyk vien savo poelgių
Tiesos mastu, pareiškęs, kad jos nėra kitur.
Kas tariasi išminčius vienas esantis
Ir iškalbesnis, ir gabesnis už visus,
Kai tokį pakedensi - tuščias pasirodys.
O kas išminčius tikras, tam ne gėda bus
Ir kito paklausty, ir nesispiri per daug.
Regėjai juk medžius per potvynį prie upės:
Palinkę lieka sveikos jaunos atžalos,
O atkaklius stuobrius išrauna su šaknim.
Kas jūroje įtempia per kietai bures
Ir neatleidžia jų nė kiek, tas plaukia tuoj
Dugnu į viršų apsivertusiu laivu.
Todėl suminkštink širdį tu ir nusileisk.
Tiesa, aš jaunas, bet jei mano nuomonė
Tau reiškia ką, gali laikyti vyresniu.
Žmogus iš prigimimo pilnas išminties.
O trūkstant jos (ir šitaip būna juk dažnai),
Ir kito patarimų paklausty gražu.

CHORO VADOVAS

Valdove, paklausk, teisybę sako jis.
Ir tu, ir jis - abudu kalbate gražiai.

KREONTAS

Aš - senas jau žmogus ir mokytis dabar
Turėčiau iš jaunuolio šito išminties?

HAIMONAS

Ne išminties, o teisingumo. Jaunas aš,
Tačiau ne metų, o dalyko reik žiūrėti.

KREONTAS

Dalykas gi - pagerbti tvarką ardančius?

HAIMONAS

Nesiūlau aš blogiesiems rodyt pagarbą.

KREONTAS

O ji neapimta blogumo šio ligos?

HAIMONAS

Kas Tėbuos ją pažįsta, niekas to nesako.

KREONTAS

Nurodinės man žmonės, ką turiu daryti?

HAIMONAS

Žiūrėki, tu kaip mažas pradedi kalbėt.

KREONTAS

Ar kitas kas, ar aš valdovas šioj šaly?

HAIMONAS

Kur vienas šalį valdo - ne valstybė ten.

KREONTAS

Ar ne valdovams turi priklausyt šalis?

HAIMONAS

Vien tyrilaukiuos galėtum vienas viešpatauti.

KREONTAS (*chorui*)

Matau, iš vieno eina jis su ta merga.

HAIMONAS

Jei ta merga man - tu. Aš rūpinuos tavim.

KREONTAS

Prieš tėvą stoji tu už ją, nenaudėli!

HAIMONAS

Nes aš matau, kaip tiesai tu nusikalsti.

KREONTAS

Nusikalstu, kad valdžią savąją ginu?

HAIMONAS

Jos negini, jei mindai priesakus dievų.

KREONTAS

Prakeiktas būdas toks! Už moterį pikčiau.

HAIMONAS

O ką aš padariau taip baisiai negražiai?

KREONTAS

Kiekvienas tavo žodis sukąs apie ją.

HAIMONAS Apie tave, mane ir požemių dievus.

KREONTAS

Tačiau tu niekuomet neveši jos gyvos.

HAIMONAS

Ji mirs ir mirdama dar pražudys kai ką.

KREONTAS

Grasindamas tikies, jog tavo bus viršus?

HAIMONAS

Ar grasymas kalbėt prieš ištarmes tuščias?

KREONTAS

Kai verksi, atsigosi proto neturįs.

HAIMONAS

Nebūtum tėvas - pavadinčiau bepročiu.

KREONTAS

Mergos pajungtas, dar kalbės jis prieš mane!

HAIMONAS

Kalbi tu vienas, kito nemanai klausyti.

KREONTAS

Tiesa? Olimpu aš prisiekiu, tu žinok:
Nepasidžiaugsi, užgauliodamas mane.
Atveskit tą nenaudėle, ji čia tuojau
Turės man galą gaut jaunikio akyse.

HAIMONAS

O ne! Negaus. Nė negalvoki apie tai.
Nemirs ji mano akyse, ir tu manęs
Daugiau neberegėsi savo akyse.
Ieškoki beprotystę mėgstančių draugų.
(Nueina į lauko pusę)

CHORO VADOVAS

Iš įniršio, valdove, nūn pabėgo jis,
O tokis sielvartas jo metuos pavojingas.

KREONTAS

Tebėga nors daryt, ko nevalios žmogus,
Tačiau mergaitė nuo likimo nepabėgs.

CHORO VADOVAS

Abidvi jas galvoji bausti mirtimi?

KREONTAS

Kur nekalta, tos ne. Gerai, kad pasakei.

CHORO VADOVAS

O kokia mirtimi galvoji baust aną?

KREONTAS I

Isiūsiu dykumon, kur jokio nėra žmogaus,
Ir uždarysiu akmeniniame urve,
Palikęs valgio tiek, kiek leidžia jai kaltė,
Kad miesto nesuterščiau aš žmogaus krauju*.

* Papročiai reikalavo pasmerktiesiems
mirti badu padėti
kiek maisto, kad tam, kuris nuteisė,
nekrisėtų dėmė už kraujo praliejimą:
kalinys juk buvo aprūpintas ir mirė natūralia
mirtimi.

Ji garbina vien Hadą iš visų dievų,
Tegu tad prašo jį išgelbėt nuo mirties
Arba tejsitikins, būdama tenai,
Koks tuščias darbas garbinti požemių dievus.
(*Nueina*)

KETVIRTAS EPEISODIJAS

Sargybinių lydimas, iš rūmų pro kairiąsias duris išeina Antigonė

CHORO VADOVAS

O! dabar iš visų santūrumo ribų
Aš galėčiau išeiti, kai šį vaizdą regiu,
Ir bejėgis esu akių versmes užtvenkt:
Antigonė įžengs į jaunikio namus,
Kurie amžiams visus nuramina.

KOMAS

I strofa

ANTIGONĖ

Pažvelkite, gimtojo miesto žmonės,
Į paskutinę
Išeinu kelionę, paskutinį
Kartą regiu aš saulę
Ir daugiau neberegėsiu. Hadas
Veda gyvą mane
Į Acheronto*
Krantą, nesulaukusią
Vestuvių, nebelydės jų giesmės
Niekad manęs jau:
Esu Acherontui aš pažadėta.

* Acherontas - mirusiųjų karalystės upė.

CHORAS

Ji garbina vien Hada iš visų dievų,
Tegu tad prašo jį išgelbėt nuo mirties
Arba tejsitikins, būdama tenai,
Koks tuščias darbas garbint požemių dievus.
(*Nucina*)

CHORAS

Tave lydi šlovė ir žmonių pagarba,
Negyvųjų šalin iškeliaujančią nūn,
Ir dienas tu baigi ne ligos pakirsta,
Ne nuo priešo aštraus kalavijo, oi ne:
Savo noru gyva, kaip nė vienas žmonių,
Išini tu į Hado šešėlius.

I

I antistrofa

ANTIGONĖ (*svajingai*)

Žuvus liūdnei, sako, Tantalo duktė,
Viešnia iš Frigijos,
Prie aukštųjų gūbrių Sipilo.
Tenai akmens atvaša
Ją pastvėrė lyg vijoklis kibus
Ir, kaip žmonės kalba,
Jos nenustoja
Plovę lietūs ir sniegas.
Ašarom vilgo jos vargšės akys
Keteras kalno.
Taip lėmė dievas užmigti ir man - amžiams.

CHORAS

Betgi deivė jina, nemirtingų duktė,
O mes žmonės menki, mirtingųjų vaikai.
Tau, mirtingai, tačiau su dievais amžiniais
Pažadėta dalia, tai didis dalykas.

II strofa

ANTIGONĖ

Taip juoktis iš manęs? Dievai senolių mano!
Tyčiotis iš nemirusios,
Šviesą reginčios? O mieste! O garsingi
Turtais miesto didžiūnai!
O Dirkės vandenys ir gojau,
Puošias Tėbe gražiaratę –
Jūs būkite liudininkai man:
Kieno įsakymu einu aš duobėn,
Savų neapverkta, - kapan,

Kokio dar neregėjo nieks.
O nelaiminga!
Nebe saviškė aš gyviesiems
Nei mirusiems, nei vieniems, nei kitiems.

CHORAS

Drąsumo ribą peržengus,
Prie teisingumo sosto tu,
Mieloji dukra, suklypai.
Taip tėvo kalte atperki.

II antisrofa

ANTIGONĖ

Tu palietei skaudžiausią mano sielvartą –
Nedalią tėvo, kritusią
Ant trijų kartų
Ir ant visos šlovingos
Labdakidų giminės.
O motinos prakeiktas guoli,
Pasidalintas su sūnum,
Su mano tėvu močios vargšės,
Iš jų esu aš gimus nelaiminga.
Pas juos nūn amžiams išeinu,
Prakeikta aš, netekėjus.
O broli mielas!
Per nelaimingas vestuves
Tu pats žuvai ir mane pražudei...*

* Pabėgęs į Argą, Polineikas vedė jo karaliausAdrasto dukterį Argėją.

CHORAS

Pagerbti - priedermė šventa.
Tačiau valdžios, kieno ji bus,
Nepaklausyti nevalia:
Tu sauvaliaudama žuvai.

ANTIGONĖ (*liūdnciai*)

Be raudų ir be vestuvinės giesmės
Lydi vargšę į paskutinę kelionę,
Ir saulės skaisčiojo žibinto nelaimingai
Nebevalia regėti.
Mano dalios neapraudotos nė
Ašara nepalydi.

Iš rūmų pro kairiąsias duris išeina Kreontas. Muzika nutyla

KREONTAS

Jūs žinot, kad prieš mirtį raudos nesiliaus,
Jei žmogui leisi aimanuoti ir vaitot?
Nuveskite greičiau ir uždarykit ją
Skliautuotame kape, kaip jums aš įsakiau,
Tegu ten liks viena ir, jei norės, numirs,

Arba galės gyvent pastogėj toj tamsioj.
O mes prieš tą mergaitę nesame kalti:
Nežudom jos, tik nuo gyvųjų atskiriam...

ANTIGONĖ*(išėjus į scenos vidurį)*

O kapo duobe! O vestuvių kambary!
O būste, amžinai tamsus! Einu į jus,
Pas savo gimines, kurių be skaičiaus jau
Priglobė Persefonė* mirusių šaly.
Iš jų aš paskutinė ir nelaimingiausia
Žengiu į Hada, amžiaus nepabaigusi.
O kai nužengsiu, tvirtą viltį gaivinu,
Kad būsiu ten ir tėvui aš miela, ir tau,
O motina brangi, ir tau, bedalis broli,
Nes mirusius aš savo rankomis abu
Jus numazgojau, aprenčiau ir atnašas
Ant kapo jums nuliejau. O ką nūn turiu,
Kad tavo kūną, Polineikai, pridengiau?
Dorųjų akimis - aš pagerbiau tave.
Jei būčiau buvusi aš motina vaikų,
Arba jei vyras būtų buvęs užmuštas,
Dėl jų nebūčiau krašto valios laužiusi.
Kas duoda teisę šitokius žodžius kalbėti?
Jei būtų žuvęs vyras, kitą gaučiau sau,
Netekusi sūnaus, galiu sulaukt ir kito,
O kai ir motina, ir tėvas ilsisi —
Man brolis niekadęs nė joks nebeužgims.
Toks buvo pagrindas pagerbti man tave,
Tačiau Kreontas tai palaikė nuodėme,
Baisiu įžūlumu, o broli mylimas.
Ir šiandien štai už rankų veda jau mane,
Jaunutę, netekėjusią, nežinančią
Šeimos palaimos nei vaikų auginimo.
Be artimųjų nelaiminga aš gyva
Žengiu į šaltą kapą mirusių šalin.
Kokiam dievų įstatymui nusizengiau?
Kaip nelaimingai man bežvelgti į dievus,
Kurio pagalbos šauktis, kai sulaukiau štai
Už darbą šventą šventvagiško atpildo?
Bet jeigu akyse dievų bus tai gražu,
Nukentus pripažinsiu, jog suklydau aš.
O jeigu jų kaltė - lai ne daugiau atkęs
Jie už mane, padarę didžią skriaudą man.

CHORAS

Ta maištinga audra su smarkiais viesulais
Jos sieloje vis nenurimsta.

KREONTAS

Už tai tie atsakys, kam nuvesti liepiu,
Jie vaitos man visi, kad nerangūs tokie.

ANTIGONĖ

Šie žodžiai, deja, mane stumia kaskart
Vis artyn prie mirties.

KREONTAS

Nuraminti tavęs ir paguost negaliu,
Jog ne visa bus taip, kaip nusprendžiau iškart.

ANTIGONĖ

O Tėbai, mano gimtas mieste!
Ir dievai mūs tėvų!
Veda mane, ir negaliu neiti.
Tik pažiūrėkit, Tėbų didžiūnai,
Kaip karalaitė jūs paskutinė
Ir nuo kokių žmonių tur kęsti,
Kad priedermę šventą atliko.

KETVIRTAS STASIMAS

[Choras gieda apie tai, kad likimas nė vieno neaplenkia.] Antigonę išveda

Klausimai ir užduotys:

1. *Ketvirtas epizodijas – lyriškiausia dramatos scena. Pagrįskite šį teiginį.*
2. *Antigonės išgyvenimus atskleidžia du skirtingo pobūdžio tekstai – pakaitomis su choru giedama rauda ir monologas. Kokie motyvai bendri abiem tekstams? Dėl ko sielojasi Antigonė, atsisveikindama su gyvųjų pasauliu? Kokia ji vaizduojama?*
3. *Nelaimingosios gailėjosi ją sulaukęs sargybinis, ją gynė Haimonas. Kaip Antigonės poelgi ir skirtą bausmę vertina choras? Ar vienaprasmė Tėbų piliečių pozicija?*

PENKTAS EPEISODIJAS

Kreontas sėdi akmens sėdynėje, paskendęs nelinksmose mintyse. Pasigirsta lazdosbilsmas į akmens grindinį, ir pasirodo berniuko vedamas aklas žiniuonis **Teiresijas**

TEIRESIJAS

Drauge mes du ateinam, Tėbų viešpačiai,
Nes veda vienos akys ir akliems žmonėms
Tēr vienas kelias – sekti paskui kelvedį.

KREONTAS

Ką nauja pasakysi mums, Teiresijau?

TEIRESIJAS

Aš pasakysiu. Tu tik žiniuonies klausyk.

KREONTAS

Aš tavo žodžio niekuomet neniekinau.

TEIRESIJAS

Todėl mūs miestą ir veda geru keliu.

KREONTAS

Turiu aš pripažint: naudingas man buvai.

TEREISIJUS

Tu atsidūrei vėl ant ašmenų lemties.

KREONTAS

O kas yra? Nuo tavo žodžių man šiurpu.

TEIRESIJAS

Ženklaui tau mano meno viską pasakys.
Sėdėjau aš spėjimų vietoje senoj,
Kurion visokių paukščių priskrenda pulkai,
Ir štai girdžiu - jie klykia nesuprantamai,
Neaiškiais ir baisiais iš įniršio balsais.
Iš to aš supratau, jog drasko jie nagais
Viens kitą, ir sparnų girdėjos švokštesys.
Pagautas baimės, aš ėjau prie aukuro,
Jį kūriau tiesai sužinoti, bet ugnis
Nebedavė liepsnos, tiktai į žarijas
Srove iš kulšių skystis liejosi riebus
Ir smilkdamas spragsėjo, sprogsi tulžis
Ištiško į visas puses, o riebalai,
Pridengę kulšis, smuko tirpdami šalin.
Bemiukas matė viską ir pasakė man.
Likau be atsako po apeigos šventos.
Bemiukas man vadovas, kaip ir aš kitiems.
Dėl tavo nuosprendžio mūs miestas kenčia nūn.
Ir aukurai visi, ir židiniai namuos
Subjauroti visi ir paukščių, ir šunų,
Kurie Edipo sūnų draskė žuvusį.
Tai štai dėl ko dievai nepriima aukos
Nei mūs maldų, nei kulšių degančių liepsnos
Ir paukščiai klykia nesuprantamais balsais,
Prilese tiršto kraujo žuvusio žmogaus.
Todėl apsigalvoki, vaike, nes žmonėms
Visiems juk prigimta daryt klaidas nesyk.
O jei žmogus suklydo kartą, dar nebus
Beprotis jis ir nelaimingas, jei, bėdon
Įpuolęs, negulės ir stengsis pasikelti.
Užsispyrimas rodo neišmanymą
Būk atlaidesnis mirusiam ir žuvusio
Neliesk. Ar dera baust mirtim numirusį?*

KREONTAS

O seni! Kaip šauliai į taikinį visi
Jūs laikot į mane ir pranašystėmis
Neduodat man ramybės, jūsų padermė
Seniai įkainojo ir pardavė mane.
Pelnykitės, prekiaukit Sardų elektrų**,
Jei norą turite, ir auksu indišku,
Bet kapo jam jūs niekad nesupilsite.
Tegu ereliai Dzeuso nūn suplėšo jį
Ir gabalais prie sosto jo nusineša —
Ir bjaurasties tokios nenusigąsiu aš,
Ir laidoti neleisiu, nes gerai žinau:
Dangaus dievus suteršti - ne žmogaus jėgoms.
Ir taip, Teiresijau, suklumpa daugelis
Ir baisiai negarbingai, kėslus nedorus
Dangstydami gražiausiais žodžiais dėl naudos.

TEIRESIJAS

Ek, žmonės!

Ar žino jų bent vienas, ar supranta kas...

KREONTAS

Ką nori pasakyti? Tiesą nusibodusią?

TEIRESIJAS

Kiek sveikas protas yr už viską mums verčiau.

KREONTAS

Kiek neišmanymas didžiausia yda - tiek.

TEIRESIJAS

O tu, deja, gi pilnas ydos šios esi.

KREONTAS

Žiniuoniui aš nenoriu atsakyt piktai.

TEIRESIJAS

O atsakai, pareiškęs, jog meluoju aš.

KREONTAS

Visokia žiniuonystė - meilė pinigų.

TEIRESIJAS

O iš valdovų sauvaliavimo telauk.

KREONTAS

Ar nežinai, kad tu su valdovu kalbi?

TEIRESIJAS

Žinau. Tu miestą per mane išgelbėjai.

KREONTAS

Gudrus tu žiniuonis, tik mėgsti pameluot.

TEIRESIJAS

Priversi pasakyt, kas sieloj slypi dar.

KREONTAS

Sakyk! Tik pelno nedarykim sau iš to.

TEIRESIJAS

Ir iš tiesų aš toks atrodau? Taip sakai?

KREONTAS

Žinoki: mano valios nenupirksi tu.

TEIRESIJAS

Tuomet įsidėmėk: nebe kelias varsnas
Danguj greitieji saulės nušuoliuos žirgai,
Ir atiduosi mirusį už mirusius
Tu vieną vaiką, savo kūno atžalą,
Dėl to, kad šviesai ir tamsybėms kaltas tu,
Nes gyvą sielą nuožmiai uždarei kaban,
O mirusio neduodi požemių dievams,
Laikai nelaidotą, be apeigų šventų.
Žinok: nei tu gi, nei šviesos dievai tokios
Neturi teisės, smurtas tavo darbas šis*.

* Žmogus, kol gyvas, priklauso šviesos, arba dangaus,
(dievams olimpiečiams) ir yra jų globoje; mirtis jį atima iš šių ir
atiduoda požemių karalystės dievams, ir niekas neturi teisės ardyti šią
tvarką

Už tai tau atmokės kerštu ir prapultim
Dievų ir Hado dukterys erinijos,
Ir negandai šitie užkris ir ant tavęs.
Regėsi pats, ar aš čia papirktas kieno
Kalbu. Matau, jog valandėlė nepraeis,
Ir tavo namuose jau žmonės ims raudoti.
Visur įniršę miestai kyla prieš tave,
Nes kūnus jų vaikų ištašė gabalais
Didsparniai paukščiai, žvėrys, šunys alkani,
Ir kvapas nešvankus užtvino šventą miestą.
Strėles aš tokias kaip šaulys (tu privertei)
Paleidau ir pataikiau tiesiai tau širdin,
Ir niekur nuo jų skausmo nepabėgsi tu.

(Berniukui)

Dabar mane parveski tu namo, sūnau,
Tegu išlieja pyktį ant jaunesnių jis
Ir mokos laisvės tiek liežuviui nebeduoti,
Tegu daugiau gaus proto, nei turėjo nūn.

Teiresijas su berniuku nueina

CHORO VADOVAS

Nuėjo žiniuonis su ištarne baisia.
Valdove, daug jau metų, kai mana galva
Pražilo, nubolavo, bet nepamenu,
Kad būtų miestui pamelavęs jis kada.

KREONTAS

Žinau aš tai ir pats, ir dreba man širdis.
Bet nusileisti juk baisu, o dar baisiau,
Kad užsispyrus negandos palauš mane.

CHORO VADOVAS

Tau reikia šalto proto, Menoikėjo vaike.

KREONTAS

Sakyki, ką daryti. Paklausysiu aš.

CHORO VADOVAS

Nueiki ir paleisk mergaitę iš olos,
O mirusiam jos broliui kapą pats supilk.

KREONTAS

Tu taip galvoji ir liepi man nusileisti?

CHORO VADOVAS

Ir kuo greičiau, valdove, nes dievų bausmė
Nutraukia veikiai pikta geidžiančių dienas.

KREONTAS

Oi oi! Sprendimą savo man pakeist sunku.
Tačiau su būtinybe stot į kovą nevalia.

CHORO VADOVAS

Eik pats ir padaryk, kitiems to nepaveski.

KREONTAS

Nedelsdamas einu. Tarnai, greičiau visi, Ir čia kur esat, ir kur nesate, kirvius Pastverkit ir - j kalvą, kur iš čia matyti. O aš,
kadangi jau kitaip nuspręsta nūn, Pats mazgą užmezgiau, pats ir atmegsiu jį. Baisu pamanius, jog dienas geriausia baigti. Įvykdžius
amžių duotus mums įstatymus.
(*Nueina*)

PENKTAS STASIMAS

[*Choras šlovina Bakchą.*]

Užduotis:

Ankstesnėse scenose Kreontas bandė atremti Antigonės bei Haimono argumentus; Antigonė gynė savo įsitikinimus, sūnus išsakė Tėbų gyventojų nuomonę. Penktame epeisodijuje valdovas susitinka su didžiausiu autoritetu – žyniu, kuris skelbia dievų valią. Savarankiškai išnagrinėkite Kreonto ir Teiresijo dialogą. Derėtų aptarti:

- kokia dialogo tema;
- kaip komponuojamas draminis veiksmas;
- kaip ir kodėl keičiasi veikėjų santykiai;
- kokias veikėjų savybes atskleidžia dialogas
- kuo ši scena svarbi tolimesnei įvykių raidai.

EKSODAS

Vakaras. Iš lauko pusės ateina susijaudinęs Kreonto šauklys, vienas tu, kurie su juo buvoniųė laidoti Polineiko

ŠAUKLYS

Kaimynai Kadmo jūs ir Amfiono* rūmų!
Žmogus kol žemėj gyvas, tokio meto nēr,
Kurį galėčiau laimint arba peikti aš
Likimas iškelia, likimas ir sužlugdo
Laimingą lygiai kaip ir nelaimingąjį
Ir, kas žadėta žmogui, nieks nepasakys.
Kreontui, rodės, verta buvo pavydėti.
Nuo priešų išvadavo Kadmo žemę jis,
Paskui, paėmęs valdžią į savas rankas,
Laimingai valdė, džiaugdamosis ainija.
Ir šiandien viskas dingo. O kada žmogus
Praranda šviesų džiaugsmą, jį tuomet laikau
Nebe gyvenančiu, bet gyvu mirusiu.
Teprisikrauja turtų, kiek tik nori, jis
Ir tegyvena kaip karalius, bet jei laimės
Jis neturės - tik dūmų vien šešėlis bus
Gėrybės visos jo, su laime lyginant.

CHORO VADOVAS

Tu kokį skausmą atneši valdovams vėl?

ŠAUKLYS

Mirimo. Ir gyvieji dėl mirties kalti.

CHORO VADOVAS

O kas žudikas ir kas užmuštas, sakyki.

ŠAUKLYS

Haimonas žuvo. Guli kraujo klanuose.

CHORO VADOVAS

Nuo tėvo rankos krito jis ar nuo savos?

Amfionas - vienas išTėbų karalių.

ŠAUKLYS

Pats nuo savos, iš keršto tėvui už jos mirtį.

CHORO VADOVAS

O! kaip teisingai tu, žiniuoni, pasakei!

ŠAUKLYS Jei toks dalykas, kitką turime aptarti.

CHORO VADOVAS

O aš matau - ateina Euridikė čion,
Žmona Kreonto. Ar iš rūmų taip sau dar
Išeina, ar išgirdus negandą sūnaus?

Prieina Euridikė

EURIDIKĖ

Gerieji žmonės! Aš naujieną išgirdau,
Vos slenkstį peržengus, maldom ketindama
Pagarbinti Palade*, deivę didžiąją.
Aš velkę tik atšauņu durų užskleštų,
Ir štai nelemtas klyksmas mūs namų žmogaus
Man pervėrė ausis. Iš išgąščio kritau
Tarnaičių aš glėbin ir apmiriau visa.
Kokia naujiena toji, pakartokit man,
Daug negandų patyrus, išklausysiu ją.
ŠAUKLYS Mieloji viešpate!
Aš viską pats mačiauIr tiesą pasakysiu tau neslėpdamas.
Kam švelninti žodžiu, jei paaiškės ir aš
Melagis liksiu? Juk tiesa visad tiesi.
Kaip tamas paskui vyrą tavo aš ėjau
Už lygumos į kalvą, kur be pagarbos
Gulėjo kūnas Polineiko, visas jau šunų
Suplėšytas. Mes, deivę kryžkelių* tuomet
Ir niūrujį Plutoną melddami karštai,
Idant rūstybę savo teiktųsi palenkti,
Nuplovėm vandeniū šventu jo palaikus,
Paguldėm ant žalių alyvmedžio šakų
Ir žemėje gimtoį supylėm aukštą kapą.
Tuomet priėjome prie akmenim grįstos
Vestuvių menės Hado sužadėtinei.
Iš mūsų kažkuriš išgirdo aimanas
Graudžias bėgai iš kapo to nepašvesto
Ir paskubėjo tai Kreontui pasakyti.
Tas greit artyn priėjo ir, išgirdęs pats
Gailingą skundą, suvaitojo ir tuoju
Sušuko nusimineš: „Vargas man dabar!
Ar nejautė širdis? Ar ne pačiu sunkiuoju
Iš nueitų kelių turiu šiandieną eiti?
Sūnaus man balsas glosto ausį. Bėkite
Greičiau į viršų prie to kapo jūs, vaikai,

* Paladė - deivės Atėnės prievardis

* Kryžkelių deivė - Hekatė, mėnulio ir nakties deivė.

Ir pro kiaurymę ten, išlupe akmenį,
Ijškite ir pažiūrėkit, ar tikrai
Haimonas skundžias, ar klaidina mus dievai.“
Paklausėme valdovo nusiminusioIr pažiūrėjom.O ten kapo gelmėje
Kabojo ji už kaklo pasikorusi
Ant virvės, iš paklodės rėžių susuktos,
Šalia gi jis, apglėbęs kūną mirusį,
Raudėjo savo sužadėtinės mielos,
Dėl tėvo žingsnio ir dėl meilės prarastos.
Tik suvaitojo tėvas, kai išvydo juos,
Ibėgo tuoj vidun ir šaukė verkdamas:
„O nelaimingas! Ką darai? Kas šovė tau
Į galvą nūn, dėl ko tu proto netekai?
Išsik, sūnau, maldauju ir prašau tave.“
Baisiom akim į jį tepažvelgė sūnus,
Nusuko veidą ir, netaręs nieko jam,
Pastvėrė durklą dviašmenį. Tėvas dar
Pašoko draust, bet per vėlai, nes jau sūnus,
Itūžęs ant savęs, įtempdamas jėgas
Sudarė šonan durklą ir su sąmone
Dar apglėbė mergaitę rankom kruvinom.
Tuomet, dar sykį sunkiai atsidusdamas,
Nudažė baltus skruostus raudonais lašais.
Prie kūno guli kūnas nūn, ir santuokos
Palaimą jis patyrė Hado namuose,
Parodęs mums, kad proto nepaklausymas
Tikrai visų didžiausia žmogui nedalia.

Euridikė *nueina*

CHORO VADOVAS

Ką tai galėtų reikšti? Moteris nuėjo,
Netarus gero anei blogo žodžio mums.

ŠAUKLYS

Ir aš nustebeš, bet guodžiuosi viltimi:
Išgirdusi sūnaus nelaimę, ji neleis
Mieste pakilt raudoms, bet moterims palieps
Šį sielvartą namini rūmuose išlieti.
Galvos ji nepametus, nesielgs kvailai.

CHORO VADOVAS

Aš nežinau. Bet slegia šitokia tyla
Juk ne mažiau kaip tuščias klyksmas ir verksmai.

ŠAUKLYS

Mes pamatysim, ar kokių sumanymų
Slaptų neturi ji suaudrinto širdy,
Tuoju įjėję į namus. Gerai sakai,
Nelaimę gali reikšti šitokia tyla.

(Išeina pro vidurines duris)

CHORAS

Ir valdovas aure pats ateina pas mus
Ir ant rankų savų teisingumo ženklan
(Jei sakyti valia) ne kaltės svetimos –
Savo nuodėmės atneša auką.

Nuo lauko pusės ateina Kreontas su Haimono kūnu ant rankų. Už jo tarnai neša mirusią Antigoną.

KOMAS

I strofa

KREONTAS

Aiman!
Proto negudraus nuodėme baisi,
Užsispyrusi, mirtį nešanti!
O! Pažvelkite jūs į žudikus
Ir į žuvusius kraujo gimines!
Vargas man dabar dėl tų nuosprendžių.
Jaunas tu, sūnau,
Oi oi oi!
Miręs išėjai
Dėl neišminties mano, ne tavos.

CHORO VADOVAS

Deja, tu per vėlai teisybę pamatei.

II strofa

KREONTAS

Deja!
Vargšas supratau, kai sunkių bėdų
Naštą ant galvos dievas užvertė
Ir nuožmiais keliais pakreipė žingsnius,
Vargšui sutryptam džiaugsmą atėmė.
Deja! Deja!
O, žmogaus vargai! Galo jums nėra!

Ieina antras šauklis

ANTRAS ŠAUKLYS

Jau daug, valdove, negandų prigyvenai,
Grįžti su pilnu jų glėbiu, tačiau namuos
Netrukus pamatysi dar didesnių tu.

KREONTAS Koks negandas begali dar didesnis būti?

ANTRAS ŠAUKLYS

Valdovė žuvo, šio velionio motina,
Ji ką tik mirė, nelaiminga, nuo žaizdų.

I antistrofa

KREONTAS

Aiman!

O, niūri, juoda Hado priepilauka,

Trauki tu mane prapultin baision.

Pranaše bėdų, buvusių pirmiau

„Kokią žinią man atnešei dabar?

Vargšą žmogų, oi! Antrąkart žudai.

Ką gi nauja nūn pasakyt gali?

Oi oi oi! Mirtį po mirties,

Jog ir motina pasekė sūnum?

Prasiveria vidurinės durys, ir matyti ant aukuro parkritusi Euridikė

ANTRAS ŠAUKLYS

Gali štai pažiūrėti, ji ne menėje.

II antistrofa

KREONTAS

Deja!

Bėdą antrąją vargšas aš matau.

Kokis negandas laukia dar manęs?

Sūnų vargšas aš rankose laikau

Ir štai prieš akis ji nebegyva.

Deja! Deja!

Vargšė motina, vargas man, sūnau!

ANTRAS ŠAUKLYS

Ant stačio durklo kritusi prie aukuro,

Tamsias blakstienas ji sudėjo, apraudojus

Pirmiausia šlovę Megarėjo* žuvusio,

Tuomet šio antrojo, galop blogos sėkmės

Dar palinkėjo tau, žudytojau sūnaus.

III strofa

KREONTAS

Oi oi oi!

Siaubas apėmė. Ko į širdį man

Durklo aštriojo nesuvaro nieks?

Kaip baisi dalia buvo man skirta,

Baisūs negandai krito ant manęs.

ANTRAS ŠAUKLYS

Velionė iš tiesų apkaltino tave,

Tu kaltas ir dėl šios, ir dėl anos mirties.

KREONTAS

O kaip ji sau pati gyvybę atėmė?

ANTRAS ŠAUKLYS

Į širdį durklą susivarė ji pati,
Kai tik išgirdo mirtį liūdnąją sūnaus.

IV strofa

KREONTAS

O, deja, deja!
Niekas šios kaltės
Nuo mano galvos nesuvers kitam
.Juk aš pats tave, vargšas, pražudžiau,
Tai tikra tiesa. O mieli tarnai,
Veskite mane, veskite greičiau,
Menkas aš buvau ir virtau nieku.

CHOROVADOVAS Naudingi žodžiai, jei naudos yr iš bėdų.

Visų geriausia gi trumpiausioji bėda.

O! ateik!

Atskubėk, lemties valanda graži,

I r a t n e š k i m a n š i o g y v e n i m o

Dieną pastarą. O! ateik, ateik!

Kad aušros daugiau neišvysčiau aš.

ANTRAS ŠAUKLYS

Tai ateitis. Tu šiandienius gi reikalus
Tvarkyk. Rytojum pasirūpins, kam reikės.

KREONTAS

Į maldą šią sudėjau norus aš visus.

CHOROVADOVAS

Dabar tu nieko nemaldauk, nes kas lemties

Žadėta, jokis mirtingasis neišvengs.

IV antistrofa

KREONTAS

Paiką žmogų šį veskite šalin,

Jis tavęs užmuštnegeidė, sūnau,

Nei tavęs, žmonos.

Nelaimingas aš,

Nedrįstu akių kelt į jus dabar.

Viešpats aš buvau, bet sunki dalia

Šiandien krito man, vargšui, ant galvos.

Pamažu eisena su Kreontu priešaky slenka pro vidurines duris į rūmus. Scenoje likę choras vadovo lūpomis palydi juos anapestais

CHOROVADOVAS

Sveikas protas yra pirmutinė kloties

Atrama, ir žmogus tenedrįsta dievams

Prieštarauti. Žodžiu įžūliu išdidus
Skaudžią rykštę visad užsitrauks ant savęs,
Kad pamokytų jį
Išminties nors senatvėj žiloj.

Durys užsiveria. Choras palengva išeina.

Klausimai ir užduotys:

1. *Kokių minčių jums kilo, skaitant tragedijos eksodą?*
2. *Graikų teatre nebuvo rodomos žiaurios scenos (jos būtų griovusios ir estetines ir etines nuostatas). Antigonės ir Haimono žūtis lieka „už kadro“. Apie įvykusią tragediją pasakoja vienas personažų (todėl ir reikalingas detalus pasakojimas). Jis ne tik paaiškina, kas įvyko, bet ir komentuoja. Kaip įvykius vertina baisių žinių atnešęs šauklys?*
3. *Finalinės dramos scenos centre ne Antigonės mirtis, o Kreontą ištikusios nelaimės. Kokius valdovo jausmus atskleidžia komas? Ką dabar suvokia Kreontas?*
4. *Choras eksodo giesmėje paprastai apibendrina tai, ką matė žiūrovai, išsako autoriaus požiūrį. Kokį moralą skelbia choras?*

Sofoklio Antigonė – vienas gražiausių moters charakterių keltūros istorijoje. Daugelį amžių skaitytojus ar žiūrovus žavi jos dvasios stiprybė, meilė ir ištikimybė savo šeimai, pasiaukojimas. Jos paveikslo interpretacijose dažniausiai akcentuojama pagarba ir pareiga artimiesiems, kraujo ryšiai, dėl kurių aukojamas gyvenimas.